

Hulp van zweefvliegen

Akkerbouwer ziet rol en nut van akkerranden

Dit jaar lopen er twee praktijkprojecten rond functionele agrobiodiversiteit (FAB). Op Schouwen-Duivenland doet de ZLTO al enkele jaren onderzoek naar akkerranden en plaagbeheersing. In de Hoekse Waard start LTO Nederland dit jaar een nieuw FAB-project. Een teler en een bedrijfsvoorzitter licht over hun ervaringen.

Peter de Koeijer, akkerbouwer in Brouwershaven (Z), weet het zeker: een akkerrand met bloemen helpt echt om luis weg te houden. Maar niet genoeg om helemaal niet meer te spuiten. In de warme zomer van 2003 was er een tekort aan middelen tegen vuilboomluis. De Koeijer en zijn broer moesten noodgedwongen toezien hoe de luizen in hun aardappelen toesloegen. Maar alleen in het midden van het perceel. Tot dertig meter uit de rand stonden de aardappelen er groen bij, terwijl het midden afgestorven was door zuigschade van de luizen. De Koeijer: „Dat moet het effect zijn van de akkerranden. Maar waar het precies door komt, weet niemand. Misschien dankzij de zweefvliegen in de rand, of de torren of misschien wel iets in de bodem.“

ONDERZOEK OP BEDRIJF

Al tien jaar hebben Peter en zijn broer Joop de Koeijer akkerranden op hun bedrijf, als een van de eersten in Nederland. Aanvankelijk om te laten zien dat boeren net zo goed als grote natuurorganisaties overhoekjes kunnen beheren, als daar maar een redelijke vergoeding tegenover staat. De Koeijer wilde ook weten of er nog meer voordelen aan de randen zaten. Vanuit agrarische natuurvereniging Zonnestraal startte een vijfjarig project waarbij onderzoekers vogels, planten en insecten kwamen tellen. De insectenteller vond zoveel zweefvliegen en andere natuurlijke vijanden van luizen, dat dat wel invloed moest hebben. Toch vond De Koeijer in zijn percelen altijd eerst luizen en pas na een tijdje kwamen de zweefvliegen. Te laat dus.

Middelenkeus

Voor gewasbeschermingsmiddelen is op milieu-effectkaarten (www.milieucoelat.nl) te zien wat het effect is op natuurlijke vijanden. Niet alleen veel insecticiden, maar ook sommige fungiciden (onder meer Corbel en Opus Team) nekken roofvijanden. Vooral pyrethroiden (onder meer Karate, Decis) en dimethoat doden veel loopkevers, sluipwespen en spinnen. Een selectief middel als Piri-mor spaart de meeste natuurlijke vijanden. Hoe langer bespuitingen uitgesteld kunnen worden (op basis van gewasinspectie) des te meer natuurlijke vijanden aanwezig zijn. Door lagere doseringen te gebruiken waarbij niet alle luizen bestreden worden, blijft er voedsel aanwezig voor de natuurlijke vijanden. Maar

Natuurlijke vijanden volgen in Hoekse Waard

In de Hoekse Waard zijn vier akkerbouwers, in een aaneengesloten gebied van zo'n 230 ha vlak bij Strijen, begonnen met een project functionele agrobiodiversiteit (FAB). Dit gebied is beoordeeld op de aanwezige biodiversiteit en er zijn speciale akkerranden aangelegd. Er is 5 ha akkerrand extra ingezaaid. In tarwe, aardappelen en spruitkool wordt de komende jaren de ontwikkeling van plagen en natuurlijke vijanden intensief gevolgd.

Door te kiezen voor een aaneengesloten gebied hebben de telers voordeel van elkaars inspanningen. Door minder en gericht te spuiten tegen insecten en breedwerkende insecticiden te laten staan, blijven natuurlijke vijanden gespaard en ontstaat er in het hele gebied een grotere biologische 'weerstand' tegen plagen. De telers zijn dus ook voor elkaar verantwoordelijk. De akkerbouwers hopen vooral op een betere aanpak van luizen, koolmotjes en slakken.

Bij het project speelt ook waterschap Hollandse Delta een grote rol, omdat het schap de vegetatie langs sloten, bermen en dijken onderhoudt.

Werken volgens FAB vraagt om regelmatige gewascontrole. Standaardpreventie van plagen is onwenselijk. Tarwe kan bijvoorbeeld mogelijk toe met een bespuiting minder door eerst te controleren op de aanwezigheid van luis. Epipré heeft in het verleden bewezen dat het gebruik van schadedrampels in graan goed werkt.

Ook controle op de aanwezigheid van natuurlijke vijanden is nodig. Dat is bijvoorbeeld te zien aan het aantal geparasiteerde luizen (mummies) of het aantal zweefvliegen of larven van lieveheersbeestjes. Voor een goede schatting van de ontwikkeling van een plaag heeft de teler wel meer kennis nodig.

„Waar ligt dat aan? Misschien door de vele wind in Zeeland, dan vliegen ze niet”, zegt De Koeijer. Maar het kan ook dat er andere planten in de rand moeten staan. Al pionierende heeft De Koeijer het bloemenmengsel wel veranderd. Er zijn meer schermbloemigen in gekomen, waar zweefvliegen het goed op doen.

De plaats en leeftijd van de akkerrand maakt ook uit, meent hij. Een rand van drie jaar oud heeft wellicht minder insecten dan een tien jaar oude rand. Luizen hebben bovendien hun voorkeur, is de overtuiging van De Koeijer. Hij constateert dat ze stevast op

distels in de akker zitten, maar distels in de akkerrand ongemoeid laten. Hij draait een distel in de rand om: inderdaad, nog helemaal schoon. Hoe komt dat?

STUREN OP ZWEEFVLIEGEN LASTIG

De Koeijer wil het antwoord op al die vragen weten. Dan kan hij de zweefvliegen en andere natuurlijke vijanden zoveel mogelijk in de watten leggen, zodat luizen geen plaag meer vormen en hij niet meer hoeft te spuiten. „Als je nu spuit, gaan ook de natuurlijke vijanden dood en moet je volgend jaar misschien wel eerder spuiten. Misschien moet ik nu nog even wachten met spuiten en meer schade accepteren. Daarover wil ik leren. Maar als die randen alleen maar werken als je ze elke dertig meter aanlegt, dan is het natuurlijk hopeloos.”

Veel moeite doet De Koeijer overigens niet voor de randen. Het beheer is simpel: niets doen en eens in de vier jaar onderploegen en opnieuw zaaien. De eerste twee jaar na inzaaien zijn de randen het mooist, daarna vergassen ze, komen er zelfs brandnetels op. Het liefst zaait hij ze dan opnieuw in, maar voor de zweefvliegen en andere insecten is dat funest. Die moeten schuilmogelijkheden hebben. „Misschien is het mogelijk, vijf meter rand te vernieuwen en de andere vijf meter twee jaar later”, zegt de akkerbouwer. „Ach, als je aan iets nieuws begint, heb je altijd meer vragen dan antwoorden.”

LEONORE NOORDUYN
JEROEN WILLEMS (DLV PLANT)

soms is het gebruik van een pyrethroïde of dimelthoat onvermijdelijk, vooral bij sommige kever-, rupsen- en vliegenplagen.

Bij boeren leven nog veel vragen rond FAB. Hoeveel akkerrand is er nodig per perceel, bedrijf en in het hele gebied? Is het misschien beter om behalve de randen ook het midden van de spuitpaden in te zaaien? Hoeveel meter lopen en vliegen de natuurlijke vijanden vanuit de randen? Welke kruiden en grassen passen het beste in een akkerrand en moet dit variëren per gewas of bedrijf? Wat is de invloed van andere processen (bemesting, bodemvruchtbaarheid) op de biodiversiteit en plaagbestrijding?

Opening project FAB Hoekse Waard

Op dinsdag 5 juli zal minister Cees Veerman officieel het startschot geven voor het FAB-project in de Hoekse Waard. Dat gebeurt op het akkerbouwbedrijf van de familie Schelling in Strijen. Op die dag worden geïnteresseerden door deskundigen rondgeleid langs diverse demo's in de akkerranden en door het gebied. Aanmelden voor 24 juni. Meer info: LTO Nederland 070 338 28 00, of ZLTO 0900 235 95 86.